

הלכות שפת סימן רצו רחצ

ביאורים ומוספים

וכו', בפסוק (פסוקים 16) וכו', עוד הפעם לברך 'בזרא מיני קטנים' (17) וכו', ולשמוע בפה ההקדלה (18) ולא לברך אז בפה אחרת (19).

14) ואף אם שומע הבן הגדול את ברכת האב לבניו הקטנים, כתב החזו"א (א"ח סי' לה ס"ק ז) שאין הוא יוצא בה ידי חובתו, וכיאר הגר"ש אריע"ר (ש"ש פס"א הע' יד), שכיון שאין ברכתו של האב אלא מחובת דתוך, והגדול חייב בה חובה גמורה משום 'ברכת הנהנין', אין הוא יכול לצאת בה ידי חובה.

15) ואף שגם ברכת הברית אינה אלא מנהג [כמבואר בשר"ע י"ד סי' רס"א], ומימי יכול אדם להוציא אחרים ידי חובתם אף אם הוא עצמו אינו שותף מהיין [כמבואר בשו"ע לקמן סי' תקנ"ט ז']. וכן ברכת אכילת הכרפס שאינה אלא מנהג, יכול המבורך להוציא אחרים ידי חובתם גם אם הוא עצמו אינו אוכל [כמבואר לקמן סי' תפ"ד ס"ק ד']. כיאר הגר"ש אריע"ר (ש"ש פס"א הע' י"א), שכיון שעיקר ברכת הכרפס נעדרה להשיב את הנפש, ונחשבת כמצוה כפני עצמה אף בלי לסדרה על סדר ההבדלה, לכן נחשבת כ'ברכת הנהנין' ואי אפשר להוציא בה אחרים אם יצא, אבל ברכת הברית שנתקנה למצוה, וכן ברכת הכרפס שנתקנה כדי שישאלו התנוקות, נחשבת כ'ברכת המצוות', ויכול להוציא אחרים ידי חובתם.

16) והמבדיל בשביל עצמו וברך כיון לפני כן על הבשמים שלא לשם מצוה, דעת הגר"ש אריע"ר (ש"ש פס"א הע' י"ז ובח"ג שם), שכיון שמצוות דרבנן אינן צריכות כוונה, אפשר שעדיף שיברך על הבשמים קודם ברכת הגפן, שמא קיים כבר את המצוה וברכת הבשמים תהיה הפסק בין ברכת הגפן לטעימת היין.

17) מבואר מדבריו, שאף שהמכרך עצמו אינו צריך את ברכת הבשמים, מ"מ אין ברכה זו נחשבת כהפסק בין ברכת הגפן לטעימת היין, ובטעם הדבר ביאר הגר"ש אריע"ר (ש"ש פס"א הע' י"ט), שהרי זה כאדם שמפסיק בין ברכתו לטעימתו לצורך סעודת אחר, שאין זה הפסק, כמבואר לעיל (סי' קס"ז ס"ק עט).

18) ובענין השומע את ברכת ההבדלה מחבירו, ולא שמע את סוף המילה האחרונה, ראה מה שכתבנו לעיל (סי' רצ"ו ס"ק א).

19) ואם לא הספיקו השומעים להריח את הבשמים או ליהנות מאור הנר עד שהתחיל המבדיל את ברכת ההבדלה, ורצו לעשות כן לאחר סיום ההבדלה, הסתפק הגר"ש אריע"ר (ש"ש פ"ס הע' צ"ד) אם רשאים לעשות כן, כשם שרשאי המכרך לשתות את היין לאחר שהפסיק בברכת הבשמים והנר, ואין הדבר נחשב כהפסק, או שמא רק לענין היין אין ברכת הבשמים והנר חשובות הפסק, שכן כך הוא סדר ההבדלה, אבל לענין ברכות הבשמים והנר יש לומר שברכת ההבדלה נחשבת הפסק, וכשרית שלמת חיים (סי' רע"ט) כתב, שמסתבר שברכת ההבדלה נחשבת הפסק בין ברכת הבשמים להנאה מהם.

ואם מוציא את הרבים בהבדלה, ועד שיריחו כולם יפסידו את ברכת ההבדלה, דעת החפ"ץ חיים (ספר החפ"ץ חיים הרב ישר עמי תתיק, מעדות בנו) שבאופן זה לא יריחו הבשמים כלל, וכך היה נהג, וכיאר, שלצאת ידי חובת ברכת ההבדלה הרי זה חובה מן הדין, ואילו להריח את הבשמים אינו אלא מנהג, ואי אפשר שעל ידי שיבקשו כולם לקיים את המנהג להריח את הבשמים, יפסידו את ברכת ההבדלה שהיא עיקר מן הדין.

סימן רחצ דיני גר הבדלה

[משנ"ב ס"ק א]

על גר רכ"ו⁽¹⁾, ועכ"ש מ"ת⁽²⁾ וכו', כמו להקדלה⁽³⁾.

1) ומכיון שגר של מצוה הוא, ואסור להדליק נר של הדיוט מנר של המשך במילואים עמוד 25

[משנ"ב ס"ק ז]

דמא"ס הוא לזבחה⁽⁶⁾.

8) ובטעם הדבר כתב בשו"ת הרשב"א (ח"ג סי' רל"ד), שהוא משום 'הקריבהו נא לפתחך'.

[משנ"ב ס"ק ח]

לעבד פה מצוה אחרת⁽⁹⁾.

9) ואף לאחר שהריח ועשה בו את המצוה, כתב הכף החיים (סי' י"א) שלא יורקנו לאשפה, אלא יצניענו עד שיתיבש ואחר כך יסיקנו תחת התבשיל של שבת.

[משנ"ב ס"ק י]

זכוכית מ'הקדלה⁽¹⁰⁾ וכו', כיון שזו"לן ע"ה פ'דו' לקריח פ'קן⁽¹¹⁾.

10) ומה שכתב 'כלי זכוכית', כתב בשו"ת שבת הלוי (ח"ה סי' לה אות א) שהוא משום שזכוכית אינה מוציאה ריח כלל, מה שאין כן בכלי מתכת וכלי עץ שבמשך הזמן קורה שמוציאים ריח פגום המתערב עם ריח הבשמים.

11) והחזו"א כתב (א"ח סי' לה ס"ק א), שלמרות שנטלם בידו להריח בהם אין לברך עליהם, כיון שלאחר מכן מחזירם למקומם, ואין לברך עליהם אלא כשיעדם הבעלים גם לכך.

[משנ"ב ס"ק י"א]

הי"נ, שאין לו חוש הריח⁽¹²⁾.

12) ואם מסתפק אם יש ריח לבשמים שבידו, או שמסתפק אם יכול הוא להריחם, כתב הכף החיים (סי' רצ"ו ס"ק ג) שמותר לנסות להריח בהם קודם הברכה כדי לדעת אם מותר לו לברך עליהם. וכן דעת הגר"ש שיינברג (ח"א הברכה פ"ט אות ו), וכיאר שרומה הדבר למי שטועם מן המאכל, שאינו חייב לברך עליו [כמבואר בשו"ע לעיל (סי' ר"ז ס"ב)].

וכן מי שיש לו חוש הריח אלא שעתה אינו מריח מחמת צינן וכדו', כתב הכף החיים (סי' ל"ד) שאינו יכול לברך על הבשמים. אבל אם פעמים מריח ופעמים אינו מריח, כתב שם (סי' לה) שכיון שעל הרוב הוא מריח, יכול הוא להוציא אחרים ידי חובתם, שבאופן זה אפשר לסמוך על דעת הסוברים שאף מי שאינו מריח כלל יכול להוציא אחרים ידי חובתם.

[משנ"ב ס"ק י"ב]

וצ"ל כיון ש'ריחו' הקף אחר ברכתו⁽¹³⁾.

13) ואף שלגבי טעימה מפורסת המוציא, כתב לעיל (סי' קס"ז ס"ק עט) בשם ה"ט"ז, שיש טעם הברצו תיכף אחר ברכתו ורק לאחר מכן יחלק מן הפת למטובים, כדי שלא תפסיק החלוקה בין ברכתו לאכילתו, וכאן לא חש להפסק של המבורך בין ברכת 'ברא פרי הגפן' לבין שתית היין על ידי הרחת כל השומעים, כיאר הגר"ש אריע"ר (ש"ש פס"א הע' כ"א), שרק לענין ברכת 'המוציא' נחשבת החלוקה למטובים כהפסק, כיון שאף אם יחלק להם יצטרכו להמתין עד שיטעם המבורך עצמו, מה שאין כן לענין הבדלה שהשומעים נחשבים כאילו מבדילים בעצמם, ועל כל אחר מהם להריח את הבשמים מיד כששומע את הברכה, ולפיכך אין הרחתם נחשבת הפסק.

ולענין להוציא בברכת הריח את השומעים כשהם עומדים, כתב בבית"ל לעיל (סי' ר"ג סי' ד"ה על כל) לענין ברכת הנר, שאף שברכה זו מ'ברכות הנהנין' היא, שמבואר בשו"ע שם שלכתחילה צריך בהן קביעות של ישיבה, מ"מ נהגו העולם להוציא את האחרים בברכה זו אפילו בעמידה, שכיון שמועילה הקביעות ל'ברכת ההבדלה', שהרי 'ברכת המצוות' היא, כך מועילה הקביעות אף לענין 'ברכת הנהנין'. והוסיף, שלדעת המג"א אין דין ישיבה כלל בברכת הריח ובברכת המאור, ונשאר בע"ע לדינא.

[משנ"ב ס"ק י"ג]

ד'קא' להוציא ב'יביתו' הקטנים⁽¹⁴⁾ וכו', שהוא רק מנהג התקמים⁽¹⁵⁾

הלכות שפת סימן רחצ

ביאורים ומוספים

מאידך, הגרש"ז אויערבך (מאורי אש פ"ה ענף א עמ' צד) כתב, שיש להסתפק אם מותר לברך על אור זה, שמא דינו כנר בעששית שאסור לברך עליו (כמבואר בביה"ל להלן סט"ו ד"ה או בתוך). ועייש שהעלה עוד ספק בדין זה. וכן כתב בשו"ת אור לציון (ח"ב פכ"ב תשובה ה) שאסור לברך על אור החשמל משום שנחשב כאור בעששית, וכן דעת הגר"נ קרליץ (חוט שני ח"ד פפ"ו ס"ק ב). והוסיף הגר"נ קרליץ שב, שהגד"ע גרודזינסקי שבירך, סמך על דעת המתירים לברך על אור שבעששית, ועשה כן כדי לפרסם שאור החשמל הוא אש גבור לענין איסורי כבוי והבערה בשבת.

[משנ"ב ס"ק ח]

א' שפ"ק ביק יחד שמי נרות להקדי קעת הפךקה⁹, זהו גם כן קשיב אבוקה¹⁰ וכו', שפ"ק אה שפ"ק אה קמאורות להקדי, קצו קשיב אבוקה¹¹.

9) וכשחל יום טוב במוצאי שבת, דעת הגרש"ז אויערבך הגר"י קמנצקי (יום טוב שני כהלכתו פ"א הע' סז) שאין לעשות כן, כדי שלא יכשל באיסורי יו"ט, כגון בגרם כיבוי על ידי טפטוף השערה, אלא יקרב את הנרות זה לזה במידת האפשר אך שלא יגעו השלהכות זו בזו. וכן החמיר הגר"ש וואנר (באר המועדים ח"א ס"י יז) שלא לקרבן, אלא מנהגו לברך ולהסתכל על הנרות יום טוב, וכן כתב בשו"ת אור לציון (ח"ג פ"ח תשובה ו) שלא יחבר שני נרות, אלא יברך על נר אחד. מאידך, ביטול ושורש העבודה (שי"ט פ"ה) כתב שראוי לקרב שני נרות יחד כדי לברך ברכת הנר על אבוקה. וכן דעת הגר"ש אלישיב (יום טוב שני כהלכתו שם הע' סח) שיש לחבר את השלהבות זו לזו, ואין לחוש שמא יטפטף מהשערה, כיון שאינו מחזיק את הנרות זמן רב, ועוד שאין בכך אלא איסור דרבנן שהרי הכיבוי הוא מלאכה שאינה צריכה לגופה, ועוד שאין זה פסיק רישא' שיטפטף. והוסיף, שמימי יש להיזהר שלא יגעו הנרות עצמם זה בזה, שמא ידבוק זה לזה. וכן כתב בשו"ת אגרות משה (א"ח ח"ה ס"י כ אות ל) שאין לחוש להיתוך הנרות כשמקרבם זה לזה, מפני שהוא פסיק רישא דלא ניתא ליה, וגם אין דרך היתוך בכך, וגם אין כל תועלת בטופת החלב שנמסה, ולכן אין על כך שם מלאכה, ועוד שכיון שעושה כן כדי להאיר, ועל ידי כך נהנים מהאור, נחשב הדבר כצורך אוכל נפש ולכן אין להתחשב בכך שנגרמת מלאכה אחרת. וכן נהג הגר"י קניבסקי (ארחות רבינו ח"ב עמ' קיא).

ואם נתחברו הנרות ובה להפרידם, דעת הגרש"ז אויערבך (יום טוב שני כהלכתו שם) שמוותר, משום שהנרות נשארים דולקים כפי שהיו. וכן הורה הגר"ש אלישיב (שם) שאין בהפרידם משום כיבוי, כיון שאין מטרת קירוב הנרות שיתחברו ויהיו מדורה אחת, אלא רק שיתקרבו שתי להבות נפרדות זו לזו כדי שיהשבו כאבוקה, ולפיכך אין הפרדתם נחשבת כלקיחת עץ ממדורה שכתב המשנ"ב לקמן (ס"י תקב ס"ק ט) שאסור. מאידך, בשו"ת אור לציון (שם) כתב שאם מפריד את הנרות, יש בכך חשש איסור כיבוי. דעת הגר"נ קרליץ (חוט שני יום טוב פ"א ס"ק ג אות ד) שיתכן שמוותר להפריד את הנרות לאחר ההבדלה גם אם קירבם בכונה, אם עושה כן מחמת שאינו רוצה שתדלק אבוקה בביתו, כיון שעושה זאת כדי שיהיה לו אור מתוקן ביום טוב, ונחשב הדבר כצורך יום טוב, ולמעשה לא הכריע בדבר.

10) ואף אם אינם קלועים ואינם דבוקים יחד, אלא רק אוחזים יחד בידי, כתב לקמן (ס"י תלג ס"ק יב) לענין נר של בדיקת חמץ שנחשב כאבוקה.

11) ובטעם הדבר כתב הלבושי שרר (על המניא ס"ק ד) שכיון שלשון הכרכה היא 'מאורי אש', שמשמעותה היא שישנם כמה גוונים באש, יש להקפיד על אבוקה שהמאורות שבה נוגעים זה בזה, שבאופן זה ניכרים הגוונים יותר מבנר יחיד.

המשך במילואים עמוד 26

[משנ"ב ס"ק ג]

שפ"ק אש ויהנה לאור יברך 'בורא מאורי האש'.

4) ואם שכח בעת שאמר את ברכת ההבדלה לברך על הנר, ונזכר לאחר שגמר את הברכה קודם ששחה, דעת הגרש"ז אויערבך (שש"כ פ"ס הע' קטז) שיברך מיד כשזכר קודם שיטעם, כיון שברכת הנר נתקנה לכתחילה על הכוס.

[שעה"צ ס"ק ג]

ראף דלכסוף מסתפק בנה מדברי הפלפול⁵ וכו', דפ"ק נהנין העולם לאמר 'יזמן ל' אצל חגר קדם ששבדילין⁶.

5) שכתב (סוף ס"י מא) לענין פורים שחל במוצאי שבת, שאם קוראים את המגילה לאור הנר קודם ההבדלה, צריך לברך קודם לכן על הנר, כדי שלא יהנו ממנו בלא ברכה.

6) אמנם, לענין תשעה באב שחל במוצאי שבת, שאין בו הבדלה על הכוס, כתב במשנ"ב לקמן (ס"י תקנו ס"ק א) שיש לברך על הנר קודם שיקראו מגילת איכה, כדי שלא יהנו מאור הנר בלא ברכה.

ולענין תפילת ערבית של ראש השנה שחל במוצאי שבת, כתב במשנ"ב לקמן (ס"י תקצט ס"ק א) שהמנהג לאומרה מתוך סידור אף שנהנה מאור הנר קודם ההבדלה, שכיון שתפילתו שגורה בפיו קצת, אין זו הנאה גמורה, ואף המחמיר יחמיר לעצמו ולא יורה כן לאחרים.

[משנ"ב ס"ק ה]

שפ"ק רכ"ז, וטוב להדר שפ"ק של שפ"ק [מ"א בשם כונת האר"י⁸].

7) במוצאי יום הכפורים, דעת הגרש"ז אויערבך (שולחן שלמה ס"ק ג אות א) שנראה שאין צורך באבוקה, משום שדוקא במוצאי שבת שיעקר הכרכה היא לזכר בריאת האש צורך ריבוי אור, מה שאין כן במוצאי יום הכפורים שיעקר ההדלקה הוא להראות שהאש שהיתה אסורה עד כה הותרה, בזה אפשר שדי בנר עם פתילה אחת. והוסיף, שמימי אפילו כשמברך על נר בעל פתילה אחת יבדוק בנר מאורי האש בלשון רבים. ואם חל יום טוב במוצאי שבת, ורצה להדליק נר נוסף לצורך אבוקה, דעת הגרש"ז אויערבך (שש"כ פ"ב הע' לא ובח"ג שם) שאף שאינו עושה כן לצורך האור, אלא כדי שתהיה לו אבוקה למצוה, מ"מ מסתבר שמוותר, ועוד, שכיון שלמעשה יש בנר הנוסף תוספת אורה, נחשב הדבר כצורך קצת. וכן דעת הגר"נ קרליץ (חוט שני פ"ג ס"ק ג אות ד) שמוותר, כיון שמדליקו לשם מצוה, ואינו גרוע מנר של מילה שמוותר להדליק ביו"ט, כמבואר במשנ"ב לקמן (ס"י תקיד ס"ק ל). ודעת הגר"ש אלישיב (שש"כ פ"א הע' סח) שכשיש לאדם שתי אפשרויות לעשיית אבוקה, עדיף לקרב שני נרות זה לזה מלקרב שני גפרורים זה לזה, כיון שאין כל הנאה מהגפרורים, ונמצא שהדלקתם היא רק לצורך מצוה, שהחמירו בה כמה פוסקים, משא"כ נרות, שהרי נהנה מהם. וראה מה שכתבנו בס"י תקיד שם.

8) והוסיף הערוך השלחן (ס"ה), שכיון שמצוה לברך על 'אבוקה' הנעשית מכמה נרות הקלועים יחד, ואי אפשר לקלוע לא נר של שמן ולא נר של חלב אלא נר של שעוה בלבד, וכפי שמעיד החוש, לכן מצוה לברך עליו.

ולברך ברכת הנר על תאורת החשמל שבזמננו, כתב בשו"ת הר צבי (א"ח ח"ב ס"י קיד) שהנאון בעל הצפנת פענח התיר לעשות כן, משום שתאורה זו נחשבת כאש לכל דבר [וכל זה בנורה שיש בתוכה חוט להט, אך לא בנורת פלורוסנט וכדו']. וכן העיד בשו"ת כוכבי יצחק (ח"א ס"י יא) על הגר"ע גרודזינסקי שהתיר לברך על אור זה, משום שרצה לפרסם שהדלקת החשמל אסורה בשבת.

הלכות שפת סימן רצו רחצ

ביאורים ומוספים

וכו', בפסוק (פסוקים 16) וכו', עוד הפעם לברך 'בזרא מיני קטנים' (17) וכו', ולשמוע בפה ההקדלה (18) ולא לברך אז בפה אחרת (19).

14) ואף אם שומע הבן הגדול את ברכת האב לבניו הקטנים, כתב החזו"א (א"ח סי' לה ס"ק ז) שאין הוא יוצא בה ידי חובתו, וכיאר הגר"ש איערבך (ש"ש פס"א הע' יד), שכיון שאין ברכתו של האב אלא מחובת דתוך, והגדול חייב בה חובה גמורה משום 'ברכת הנהנין', אין הוא יכול לצאת בה ידי חובה.

15) ואף שגם ברכת הברית אינה אלא מנהג [כמבואר בשר"ע י"ד סי' רס"א], ומימי יכול אדם להוציא אחרים ידי חובתם אף אם הוא עצמו אינו שותף מהיין [כמבואר בשו"ע לקמן סי' תקנ"ט ז']. וכן ברכת אכילת הכרפס שאינה אלא מנהג, יכול המברך להוציא אחרים ידי חובתם גם אם הוא עצמו אינו אוכל [כמבואר לקמן סי' תפ"ד ס"ק ד']. כיאר הגר"ש איערבך (ש"ש פס"א הע' י"א), שכיון שעיקר ברכת הכרפס נעדרה להשיב את הנפש, ונחשבת כמצוה כפני עצמה אף בלי לסדרה על סדר ההבדלה, לכך נחשבת כ'ברכת הנהנין' ואי אפשר להוציא בה אחרים אם יצא, אבל ברכת הברית שנתקנה למצוה, וכן ברכת הכרפס שנתקנה כדי שישאלו התנוקות, נחשבת כ'ברכת המצוות', ויכול להוציא אחרים ידי חובתם.

16) והמבדיל בשביל עצמו ובר בריך לפני כן על הבשמים שלא לשם מצוה, דעת הגר"ש איערבך (ש"ש פס"א הע' י"ז ובח"ג שם), שכיון שמצוות דרבנן אינן צריכות כוונה, אפשר שעדיף שיברך על הבשמים קודם ברכת הגפן, שמא קיים כבר את המצוה וברכת הבשמים תהיה הפסק בין ברכת הגפן לטעימת היין.

17) מבואר מדבריו, שאף שהמברך עצמו אינו צריך את ברכת הבשמים, מ"מ אין ברכה זו נחשבת כהפסק בין ברכת הגפן לטעימת היין, ובטעם הדבר ביאר הגר"ש איערבך (ש"ש פס"א הע' י"ט), שהרי זה כאדם שמפסיק בין ברכתו לטעימתו לצורך סעודת אחר, שאין זה הפסק, כמבואר לעיל (סי' קס"ז ס"ק עט).

18) ובענין השומע את ברכת ההבדלה מחבירו, ולא שמע את סוף המילה האחרונה, ראה מה שכתבנו לעיל (סי' רצ"ו ס"ק א).

19) ואם לא הספיקו השומעים להריח את הבשמים או ליהנות מאור הנר עד שהתחיל המבדיל את ברכת ההבדלה, ורצו לעשות כן לאחר סיום ההבדלה, הסתפק הגר"ש איערבך (ש"ש פ"ס הע' צ"ד) אם רשאים לעשות כן, כשם שרשאי המברך לשתות את היין לאחר שהפסיק בברכת הבשמים והנר, ואין הדבר נחשב כהפסק, או שמא רק לענין היין אין ברכת הבשמים והנר חשובות הפסק, שכן כך הוא סדר ההבדלה, אבל לענין ברכות הבשמים והנר יש לומר שברכת ההבדלה נחשבת הפסק, וכשרית שלמת חיים (סי' רע"ט) כתב, שמסתבר שברכת ההבדלה נחשבת הפסק בין ברכת הבשמים להנאה מהם.

ואם מוציא את הרבים בהבדלה, ועד שיריחו כולם יפסידו את ברכת ההבדלה, דעת החפ"ץ חיים (ספר החפ"ץ חיים הרב ישר עמי תתיק, מעדות בנו) שבאופן זה לא יריחו הבשמים כלל, וכך היה נהג, וכיאר, שלצאת ידי חובת ברכת ההבדלה הרי זה חובה מן הדין, ואילו להריח את הבשמים אינו אלא מנהג, ואי אפשר שעל ידי שיבקשו כולם לקיים את המנהג להריח את הבשמים, יפסידו את ברכת ההבדלה שהיא עיקר מן הדין.

סימן רחצ

דיני גר ההבדלה

[משנ"ב ס"ק א]

על הגר וכו' (1), ועכ"ש מ"ת (2) וכו', כמו להקדלה (3).

1) ומכיון שגם של מצוה הוא, ואסור להדליק נר של הדיוט מנר של המשך במילואים עמוד 25

[משנ"ב ס"ק ז]

דמא"ס הוא לזבחה (6).

8) ובטעם הדבר כתב בשו"ת הרשב"א (ח"ג סי' רל"ד), שהוא משום 'הקריבהו נא לפחתך'.

[משנ"ב ס"ק ח]

לעבד פה מצוה אחרת (9).

9) ואף לאחר שהריח ועשה בו את המצוה, כתב הכף החיים (סי' י"א) שלא יורקנו לאשפה, אלא יצניענו עד שיתיבש ואחר כך יסיקנו תחת התבשיל של שבת.

[משנ"ב ס"ק י]

זכוכית מ'הקדלה' וכו', פ"ן שנוטלן עתה פ"דו לקרית פ"ק (11).

10) ומה שכתב 'כלי זכוכית', כתב בשו"ת שבת הלוי (ח"ה סי' לה אות א) שהוא משום שזכוכית אינה מוציאה ריח כלל, מה שאין כן בכלי מתכת וכלי עץ שבמשך הזמן קורה שמוציאים ריח פגום המתערב עם ריח הבשמים.

11) והחזו"א כתב (א"ח סי' לה ס"ק א), שלמרות שנוטלם בידו להריח בהם אין לברך עליהם, כיון שלאחר מכן מחזירם למקומם, ואין לברך עליהם אלא כשיעדם הבעלים גם לכך.

[משנ"ב ס"ק י"א]

ה"נ, שאין לו חוש הריח (12).

12) ואם מסתפק אם יש ריח לבשמים שבידו, או שמסתפק אם יכול הוא להריחם, כתב הכף החיים (סי' רצ"ו ס"ק ג) שמותר לנסות להריח בהם קודם הברכה כדי לדעת אם מותר לו לברך עליהם. וכן דעת הגר"ש שייברג (ח"א הברכה פ"ט אות ו), וכיאר שרומה הדבר למי שטועם מן המאכל, שאינו חייב לברך עליו [כמבואר בשו"ע לעיל (סי' ר"ז ס"ב)].

וכן מי שיש לו חוש הריח אלא שעתה אינו מריח מחמת צינן וכדו', כתב הכף החיים (סי' לד) שאינו יכול לברך על הבשמים. אבל אם פעמים מריח ופעמים אינו מריח, כתב שם (סי' לה) שכיון שעל הרוב הוא מריח, יכול הוא להוציא אחרים ידי חובתם, שבאופן זה אפשר לסמוך על דעת הסוברים שאף מי שאינו מריח כלל יכול להוציא אחרים ידי חובתם.

[משנ"ב ס"ק י"ב]

וצ"ל כן ש'ריחו הקף אחר ברכתו' (13).

13) ואף שלגבי טעימה מפורסת המוציא, כתב לעיל (סי' קס"ז ס"ק עט) בשם ה"ט, שישם הברצו תיכף אחר ברכתו ורק לאחר מכן יחלק מן הפת למטובים, כדי שלא תפסיק החלוקה בין ברכתו לאכילתו, וכאן לא חשש להפסק של המברך בין ברכת 'ברא פרי הגפן' לבין שתיית היין על ידי הרחת כל השומעים, כיאר הגר"ש איערבך (ש"ש פס"א הע' כ"א), שרק לענין ברכת 'המוציא' נחשבת החלוקה למטובים כהפסק, כיון שאף אם יחלק להם יצטרכו להמתין עד שיטעם המברך עצמו, מה שאין כן לענין הבדלה שהשומעים נחשבים כאילו מבדילים בעצמם, ועל כל אחר מהם להריח את הבשמים מיד כששומע את הברכה, ולפיכך אין הרחתם נחשבת הפסק.

ולענין להוציא בברכת הריח את השומעים כשהם עומדים, כתב בבית הלוי לעיל (סי' ר"ג סי' א) ד"ה על כל לענין ברכת הנר, שאף שברכה זו מ'ברכות הנהנין' היא, שמבואר בשו"ע שם שלכתחילה צריך בהן קביעות של ישיבה, מ"מ נהגו העולם להוציא את האחרים בברכה זו אפילו בעמידה, שכיון שמועילה הקביעות לברכת ההבדלה, שהרי 'ברכת המצוות' היא, כך מועילה הקביעות אף לענין 'ברכת הנהנין'. והוסיף, שלדעת המג"א אין דין ישיבה כלל בברכת הריח ובברכת המאור, ונשאר בע"ע לדינא.

[משנ"ב ס"ק י"ג]

ד"קא להוציא ב'ריביתו הקטנים' (14) וכו', שהוא רק מנהג התקמים (15)

הלכות שבת סימן רחצ

להכיר בין מטבע מדינה זו למטבע מדינה אחרת: ה' (יד) * אין מברכין על הנר (טו) שלא (ס) שבת ממלאכת עברה; לאפוקי אור שהדלק (ז) לחיה ולחולה, שפיון שלא הדלק לעברה מברכין עליו. אבל (יז) אם הדליקו אינו־יהודי (יח) בשבת, פיון שאם היה מדליקו ישאל היה עובר. לא שבת ממלאכת עברה מקרי. ואין מברכין על אור (ו) (ט) של עבודת גלולים (טיז) ו' אינו־יהודי (כ) שהדליק במוצאי־שבת מישראל (כא) או ישראל מאינו־יהודי (כב) מברכין עליו, אבל אינו־יהודי שהדליק מאינו־יהודי (ט) (כג) אין מברכין עליו. יבמוצאי יום־השבת (כד) אין מברכין על נר שהדליק ישראל מאינו־יהודי (וענין לקמן סימן תרכד סעיף ה):

באר היטב

כ"י שבוא לברך על של א"י שהדליק מטעם ובאותו אור עצמו שלא נתיש משעשכה. גזון סמוך לחשכה ניר. ועין ט"ו. ובדיעבד יצא כזה פיון דאינו אלא גנבה, כ"א. והש"ד תמה על מ"ש הפגיד בדמסקה אסור משום עבודת גלולים, אמאי. ניקא דמברך אתוספת התר של ישראל כו'. ומסיק להקל שלא בתוספת ולהתמיד בקסבה; תמה ופלגה על מחבר שקמחו, שלא כ' הפגיד לאסור משום עבודת גלולים אלא בא"י שהדליק מישראל שאסור בקסבה, דעכשו הוא בקסבת א"י כמ"ש חבוש. אבל בישראל שהדליק אסור מנר של עבודת גלולים מטעם שרי, והוא ברור, ע"ש בס' אלפי דעות: (י) אין מברכין. השעם בשם הרמב"ן. בשבת מתר מנה תוספת תהיה החל פאר היוצא מצרים ואכנים, אבל ביר"כ אין מברכין אלא על אור ששבת מטעם או על אור שהדלק מקנה. עכ"ל:

באר הלכה

הסימן מה שעכתב בזה: * אין מברכין על הנר שלא שבת וכו'. עין במשנה ברורה דאפלו בדיעבד לא יצא, והוא מהטעם דאברהם וכתב בתחילתו רבי עקיבא איגר דצריך לתור ולברך 'בורא פרי העול', פיון דברכת 'קאורי האש' שובר לא יצא. מהיילא טרי תסקס בין 'בורא פרי העול' בין שבת וכו'. עין בהלכות שבת פ"א הל"ד פ"ב הל"ב, מקרי שלא שבת ממלאכת עברה; אבל פשיטא בהם סנה, אפלו על ידי ישראל. ובס' אלפי דעות פסק, דאם אין בו סנה, אף שהדלק ע"י א"י, אסור, ע"ש שחביא ראיה לנה, וכן משמע מלבוש; ואם הדליק א"י ממהרה שלו לחיה או לחולה מברכין עליו. דלא קרה אלא קשהא במר"ש ב"ר א"י, וכי"כ בתוספות ברכות, דלא קשה"ח מ"ע: (י) של עבודת גלולים. ודוקא כשהשלכת קשורה בגחלת של עבודת גלולים, אבל אם ישאל הדליק נר מנר של עבודת גלולים שרי, השלכת אין בו מטעם. יש"ש סוף ביצה. ועי' יו"ד רס"ו קמ"ב: (ד) מברכין. דעל תוספת התרוא הוא מברך: (ט) אין מברכין. בגמרא פרכינו אי אתוספת התרוא קא מברך. א"ה א"י כמ"י נפוי, ומשני אין ה"י, אלא גנבה כשום א"י ראשון ועמוד ראשון, מלשנה ברורה

לעיל בסוף סימן רצ"ד: (י) אין מברכין וכו'. ואפלו (יב) בדיעבד לא יצא: (טו) שלא שבת וכו'. הינו שהדלק באסור בשבת¹⁴, (יג) ואפלו רק בבית השמשות: (טז) לחיה ולחולה. אם אין בהם סנה, (יד) ודוקא על ידי אינו־יהודי, אבל על ידי ישראל, אין מברכין עליו. אפלו על ידי ישראל¹⁵, וכלי' שפון על ידי אינו־יהודי. ואין חילוק בין אם הדליק בחוליה ממדורת ישראל או ממדורתה של עצמו, כיון שהיא לצורך ישראל והתפר הדלק: (יז) אם הדליקו מברכה: (יח) שבת. ואפלו אם אין אנו יודעין, תליןן שפטקטא הדליקו בשבת ב"ב, (טו) וכן מברך בקטרא: (יט) של עבודת גלולים. ואפלו (יז) אם לא הדלק רק במוצאי־שבת, דהשעם, משום דהדלק לכבוד עבודת גלולים (ס) ואסור להנות מקנה. ודוקא קשה"ח קשורה בנר או בגחלת של עבודת גלולים, דכיון שהגחלת יש בו מטעם והשלכת קשורה בו, חל האסור גם על השלכתה, ולכן אין לברך עליו, אבל אם ישאל הדליק נר מנר של עבודת גלולים, שרי לברך עלה, דכזה אין כאן משום של אסור רק השלכת לחור, והשלכת אין בו מטעם כמ"ש רש"י. וענין בכרי' מקדים שמצדד, דמפלי מקום לבתחלה אסור לישראל להדליק נר מנר של עבודת גלולים, אלא דאם הדליק רשאי לברך עלה, ענין שם: ו' (כ) שהדליק במוצאי־שבת מישראל. וקא משמע לן בזה, אף דאין מברכין על אור שהדליק האיניו־יהודי אחר אף במוצאי־שבת שהדלק בתה, וכדלקמה. (יט) התם משום דגירוי' אשו אינו יהודי ראשון שהוא הדליקו בשבת, שלא יבוא לברך על אורו, אבל הכא לא שפין זה חלק מנר. (כ) ומירי שלא הדליק האיניו־יהודי הנר במקסבת אינו־יהודים אחרים, דאי לא הכי אמרינן: סתם מסכת עובדי־גלולים לעבודת גלולים, ואסור לברך על הנר, וכדלעיל בסימן רצ"ד סעיף ב לענין בשמים: (כא) או ישראל מאינו־יהודי. הינו, אפלו אם האיניו־יהודי הדליק הנר שלו (כא) בשבת אפלו הכי שרי, דקא עלי' ידי הדלקת ישראל נחוסף אור של התר על מקצת האור שיש בו מן האור הראשון, ועל התוספת של התר הוא מברך: (כב) אבל אינו יהודי שהדליק וכו'. ולא אמרינן בזה דאתוספת אור של התר שהדליק אינו־יהודי זה במוצאי־שבת הוא מברך, דגירו' אשו אינו יהודי ראשון. ואף דגם על הנר של האיניו־יהודי הראשון היה אפשר מן הדין לברך עליו, דקא נתיסוף במוצאי־שבת עליו אור של התר ודמטבע האש להיות נתוסף עליו סמיר אור תדשן, גזרי חכמים אשו עמוד ראשון¹⁶, דהינו שיבוא לברך סמוך לחשכה מידי בעוד שלא נתוסף התר וגמרא. וכתב הטעם דאברהם, (כג) בדיעבד יצא בזה ואין צריך לתור ולברך, פיון דאינו אלא משום גנבה, וכן כתב (כג) לעיני' אחרונים: (כג) אין מברכין עליו. אם הוציא האיניו־יהודי אש מצרים ואכנים במוצאי־שבת, מתר לברך 'בורא קאורי האש' על אותו האש, דלא שפין למנר פאן, אבל אם הדליק האיניו־יהודי נר מנר האש לש לצדד לבתמיה, דאתי למחלה ולתתיר גם בנר שהדלק בנר שלא שבת נא"ר דהה"ח, ולא כמ"ע: (כד) אין מברכין על נר וכו'. מפני שאורו של אינו־יהודי בעשה בו קלאקה, שהדלק ביום־השבת.

שער העיצור

(יב) טעם אברהם, ועין בכרי' מקדים שכן כתב הרשב"א, והוא הינו בכל הנר דמתניתין. עין שם מה שכתב בזה: (יג) כן מוכח מהגמרא כ"ג, שה' מהלך חיון לברך ונראה תיגון וכו': (יד) טעם אברהם וכו' וט"ז כסעיה"טן ה. וענין באלפי דעות שחולק וסביבא לה דאף על ידי אינו־יהודי אין מברכין באין בו סנה¹⁶. ותוספת שבת ותיי' אדם מסמיים עם הש"י ופטגן אברהם, פיון דלכתחלה מתר לצוות לאינו־יהודי בזה, ענין שם. והנה שכתבו ואין חילוק וכו', הוא כפי מה שמסיק האלהי בזה ולא כהפטגן אברהם בשם הרמ"ע¹⁷, וגם המאמר מקדי' ותדירו תחיים מסמיים עם האלהי רבה: (טז) פל הפוסקים: (טז) כדקאמר שם: מאי אירי' תינוק אפלו גדול נמר¹⁸, משמע דאי הוי קטני גדול הוי נחמא, ובלא ל"פ הפלא דעסוף לא מקרי התקרא בטרם לתשכה, ואפלו הכי אם דקרו ונקבא אינו יהודי, אסור, ולא אמרינן שפא הדליקו עכשו: (ט"ז) וכל הפוסקים: (יח) פרוש המשניות לתרמב"ם: (יט) גמרא: (כ) בית יוסף וט"ז ושאר פוסקים: (כא) גמרא. וכן הסמינו האחרונים שפטר אפלו אם האיניו־יהודי הדליק נר שלו במסבתה, פיון דאין מברך על נר פי אם על נר של ישראל, והשלכה שהדלק מקנה אין בו מטעם, וכדלעיל במשנה ברורה סעיף ט"ז, וענין שם מה שכתבנו בשם הפרי"מ, והוא הינו הכא לבתחלה אסור להדליק מנר של מסכת אינו־יהודים: (כב) הנה בשלחן ערוך הגר"י העתיק דברי הטעם אברהם דליקא. ומפרש דהתוספת אפלו באינו־יהודי ראשון. כיון שהיא אסור עמוד ראשון מטר בדיעבד, ועל כן נר פרוש מה שהביא הטעם אברהם כסעיה"טן ו פ"א הרשב"א דאף בדיעבד לא יצא, הינו טעם קמיה לחשכה מטעם שהיה ענין עמוד ראשון, אבל הוא דחק, והתוספת שבת מפרש דברי הטעם אברהם דקאי רק באינו־יהודי שהדליק מאינו־יהודי, אבל הנר ראשון שהדלק בשבת אין לחלק בין עמוד ראשון לעמוד שני אפלו לענין דיעבד, וכן נראה למקריע למעשה, מאחר שהפרי"מ גידם כפסוק על עקר דינו של הטעם אברהם, ענין שם: (כג) טעם אלהי דקא ותרסת שבת

הלכות שפת סימן רחצ

ביאורים ומוספים

כב). והא"ר (סי' י) חלק עליו, וטעמו שלא גזרו אלא בנר שהודלק במוצאי שבת ביד הגוי. והמאמר מרדכי (סי' ה) הקשה על הרמ"ע מפאנו, מדוע נחשב נר זה כנר של נכרי, הרי הדליקו בהיתר לצורך ישראל.

ישנה"צ סי' טז

מאי אידיא תינוק אפילו גדול נמי⁽¹⁸⁾.

18) לשון הגמרא (ברכות נג, א) ת"ר היה מהלך חוץ לכרך וראה תינוק ואבוקה בידו, בודק אחריו, אם ישראל הוא מברך, ואם נכרי הוא אינו מברך. מאי אידיא תינוק אפילו גדול נמי. אמר רב יהודה אמר רב הכא בסמוך לשקיעת החמה עסקינן, גדול מוכחא מילתא דדאי נכרי הוא, תינוק אימר ישראל הוא אקרי ונקיט. דייק המשניב שבתחילה הבינה הגמרא שמדובר זמן רב אחר חשיכה, ועם כל זאת אמרו שאם נכרי הוא היה אסור, ומוכח שגם כשיש ספק אם הדליקו בשבת או במוצאי שבת תולים שהדליקו בשבת ואסור.

משני"ב סי' נב

גזרו חכמים אטו עמוד ראשון⁽¹⁹⁾.

19) בגרר 'עמוד ראשון', כתב הגרש"ז איערבך (שולחן שלמה סי' יא) שאי אפשר לומר שהוא הלהבה הראשונה, שאם בן לא תיתכן מציאות של 'עמוד ראשון', שהרי מסתבר שלא גזרו חכמים אלא על נר שהודלק על ידי הגוי קודם בין השמשות, ואילו הישראל אינו מברך עליו אלא בזמן שהוא ודאי לילה, ובאופן זה דאי שנגמרה כבר הלהבה הראשונה. ומטעם זה כתב, שכל זמן שלא כלה ונשרף הפתיל שהודלק בתחילה, נחשב הרבר כעמוד ראשון, והוסיף, שכן משמע במאירי. עוד כתב שם, שלפי זה פתיל נפט או חשמל נחשבים לעולם כ'עמוד ראשון'.

ביה"ל ד"ה אין מברכים

ממילא נוי הפסק בין 'בורא פרי הגפן'⁽²⁰⁾ לפעיקה.

20) אמנם לענין מי שקידש וברך 'בורא פרי הגפן' על הכוס, ונמצא שהיא כוס של מים, כתב לעיל (סי' רעא סי' עח) בשם המג"א שאף על פי שצריך לקדש שנית על כוס יין, מי"מ אם היתה דעתו בתחילה לשתות יין נוסף מלבד כוס הקידוש, אין הוא צריך לחזור ולברך 'בורא פרי הגפן' על הכוס השניה, אלא רק לחזור ולקדש עליה, למרות שהקידוש הראשון הפסיק בין ברכת 'בורא פרי הגפן' לשתיה [ורק בשעה"צ שם סי' פד כתב שהרעק"א פקפק בזה]. וכן לענין ברכת 'בורא מיני בשמים' במוצאי יום הכפורים שחל בשבת, כתב לקמן (סי' תרכד סי' ח) שלדעת הרבה אחרונים צריך לברך, ואף לדעת השו"ע (שם סי' א) שאין מברכים על הבשמים באופן זה. מי"מ אין בזה חשש ברכה לבטלה כיון שמי"מ נהנה מהם. [והרעק"א (שם) כתב שבאופן זה ברכת הגפן היא ברכה לבטלה, ונמצא שותה בלא ברכה].

ובטעם המג"א שלא חשש להפסק בקידוש, כתב הגרש"ז איערבך (שו"ת מנחת שלמה ח"א סי' יח אות ב) שכיון שכן הוא סדר הברכות שמקדשים לפני הטעימה, שהרי אסור לאכול קודם שיקדש, דומה הדבר למי שאמר בטעות 'הבא מלח' או 'גביל לתור' כשכבר היה על השולחן מלח או גביל, שאין זה נחשב הפסק.

משני"ב סי' יג

ועין מה שכתבנו לעיל בסוף סימן רצ"ז⁽¹³⁾.

13) שם כתב (סי' יג) שאם הוא רחוק מהנר ואינו יכול להשתמש לאורו, לא יכוין לצאת בברכת הנר, אלא יאחר את הברכה לאחר ההבדלה כשיחיה סמוך אצל הנר.

משני"ב סי' טו

הניו שקהלך באסור בשבת⁽¹⁴⁾.

14) ואור שהודלק בשבת על ידי שעון שבת, כתב הגרש"ז איערבך (מאורי אש פ"ה ענף א ד"ה אולם) שנחשב כנר ששבת ממלאכת עבירה. ואף שנר שהודלק על ידי גוי לצורך עצמו נחשב כנר שלא שבת ממלאכת עבירה, ביאר (שם) שכל זה משום שנעשתה בו מלאכה על ידי אדם, אפילו שהוא גוי, מה שאין בן בנר שהודלק על ידי שעון שבת, שלא נעשתה בו מלאכה על ידי אדם כלל, לפיכך לא חל על הדלקתו שם מלאכה כלל, שהרי אין קפידת התורה על המלאכה עצמה שלא תיעשה, אלא שלא יתייגע האדם מחמתה [אמנם בהמשך דבריו שם כתב, שיש להסתפק אם אפשר לברך על אור החשמל, וראה מה שכתבנו בשמו לעיל (סי' ה)].

ואור שהודלק על ידי ישראל באיסור ובגרמא, כתב הגרש"ז איערבך (שולחן שלמה סי' ח) שאפשר שמותר לברך עליו, שכיון שהודלק על ידי גרמא, אין זה בגרר מלאכה [ואף על פי שאסור לעשות כן שלא במקום פסידא].

משני"ב סי' טז

מקרי שלא שבת ממלאכת עבירה; אבל כשיש בהם סכנה, אפילו על-ידי 'שקלא'⁽¹⁵⁾.

15) ואף אם הדליק נר שמן בשיעור שיכול לדלוק כל השבת, ואין החולה זקוק לנר אלא לליל שבת בשעת החשיכה, דעת הגרש"ז איערבך (שולחן שלמה סי' ט) שנחשב הנר כמי ששבת ממלאכת עבירה [והוכיח כן ממה שלא העירו כן הפוסקים], מכיון שאין איסור 'מרבח בשיעורים' נהוג בהבערה כלל, משום שההדלקה היתה בהיתר.

ישנה"צ סי' יז

דאף על-ידי אינדיהדי אין נקרכין באין בו סכנה⁽¹⁶⁾ וכו', דלא פסקינן אקרבם בשם הרמ"ע⁽¹⁷⁾.

16) ובטעם הדבר כתב שם (סי' י), שכיון שלישראל עצמו אסור להדליק את הנר עבור החולה, הרי זה כנר שהדליקו הגוי בשבת עבור עצמו. שכיון שאסור לישראל להדליקו בעצמו נחשב הוא כנר שלא שבת ממלאכת עבירה. מאידך, דעת התוספת שבת (סי' י) והחיי אדם (כלל ח סלי"א) היא, שכיון שמותר לישראל לכתחילה לצוות את הגוי להדליק את הנר עבור החולה, אין זה כנר שהדליקו הגוי עבור עצמו, שאסור לישראל לומר לו להדליקו אם ככוונתו ליהנות ממנו אחר כך, ולפיכך נחשב הוא כנר ששבת ממלאכת עבירה.

17) ובטעם הדבר כתב הרמ"ע מפאנו (סי' יח), שגוי שהדליק אש ממדורה שלו עבור חולה, דינו כגוי שהדליק במוצאי שבת, שגזרו עליו משום גוי ראשון תעמוד ראשון, כמבואר במשני"ב להלן (סי' ט"ק

הלכות שבת סימן רצה רצו

המשך מעמוד קודם

שביעית היא פ"ה ס"ק ד אות ט) שאין לשפוך מהיין על הארץ, אלא רק לשופכו על הצלחת ולאחר מכן לשתות. והוסיף, שכמו כן אין לכבות ביין זה את הנר, וכן אין לתת ממנו בכיסים ועל העינים, וכן כתב הגר"ח קניבסקי (דרך אמונה ח"ד פ"ה משמיטה ציה"ל ס"ק יט).

(7) אבל במעט שנשפך, כתב המג"א (ס"ק ג) שאין להקפיד בו משום ביזוי המשקין.

(משנ"ב ס"ק ו)

שופקין מן הכוסים וכו', נהגו הנשים שלא לשתות מן הכוסים (9).
(8) ובטעם מנהג זה, כתב השו"ע הרב (ס"ה) שהוא כדי להראות לכל, שלא הודלק נר זה אלא למצוה של נר הבדלה כדי לברך עליו.

(9) ובטעם הדבר כתב השל"ה (מס' שבת תורה אור אות צט), שהעץ שהאכילה חוה את ארם הראשון היה עץ הגפן, על ידי שסחטה את הענבים והשתהו, ומשום שרצתה חוה להיכדל מארם הראשון על ידי היין, לכן אין הנשים שותות ממנו בהבדלה.

ואם חל יום טוב במוצאי שבת, דעת הגר"ח זוננפלד (ספר שמירת הגוף והנפש ח"ב סי' קלא ס"ק ה) שמוותר לנשים לשתות מן היין של ההבדלה, כיון שכוס ההבדלה היא גם כוס של קידוש, והביא ראיה לדבר, מכך שנשים חייבות לשתות כוס ראשונה בליל הסדר שחל במוצאי שבת, אע"פ שגם כוס של הבדלה היא, וכן אם הבדילו על כוס של ברכת המזון, כתב הקצות השלחן (סי' צו בדה"ש ס"ק ג) שמוותר לנשים לשתות ממנה, כיון שאף כוס של ברכה היא.

ואם החויר את היין הנשאר מההבדלה לתוך הבקבוק, דעת הגר"י קניבסקי (ארחות רבינו היא עמי קכט) שמוותר לנשים לשתות מהיין שבבקבוק, שהרי אין איסור בדבר, ועוד שהרי היין מתבטל ברוב.

קידוש הוא מן התורה או מדרבנן, ותיירצו בתירוצם השני, שאע"פ שחובב קידוש על הכוס הוא מהתורה, מי"מ שחייב היין אינה אלא מדרבנן. ומדבריהם הוכיח הרעק"א (בהגהותיו כאן ס"ה) שאין לכוזבים את חיוב הבדלה מחיוב קידוש, שאם לא כן עיקר ההבדלה צריכה להיות על הכוס כמו קידוש [לתירוץ התוספות], ואילו בגמרא (ברכות לג, א) אמרו, שתחילה קבעו את ההבדלה בתפילה בלי כוס.

(משנ"ב ס"ק ג)

כדי שלא יסחפו נעקם.

(5) ואם לא שמעו את האות 'ל' שבסוף תיבת 'לחול' שבסיום הברכה, דעת הגר"ח קרליץ (חוט שני ח"ד פ"ז ס"ק ג) שאין זה שינוי במשמעות התיבה, ואין הם צריכים לחזור ולברך. מאידך, דעת הגר"ח אריעברג (שולחן שלמה ס"ק א), ששינוי זה נחשב שינוי במשמעות, שהרי נשמע הדבר כאילו אמר 'לך', ולכן צריכים השומעים להיזהר שלא לענות אמן עד שישמעו את סוף הברכה מפי המברך, ואם חוששים שלא ישמעו את סוף התיבה, יכוזבו שלא לצאת ידי חובה ויעשו הבדלה שנית, וכן אם התנו השומעים שאם לא ישמעו את כל תיבת 'לחול' לא יצאו ידי חובתם, דעת הגר"ח קרליץ (שם) שמועיל התנאי, ויעשו שוב הבדלה.

(משנ"ב ס"ק ה)

ש"שפך על הקרן וכו', פתק הנשפך משום הפסד משקין?

(6) אבל בהבדלה שעושים במוצאי שבת שחל בליל יום טוב, דעת הגר"ח אריעברג (ש"ש"ב פ"ב הע' כו) שאין לשפוך מין ההבדלה, כיון שטעם השפיכה הוא משום סימן ברכה, וכיום טוב שאסור בו הרווחת שכר אף הרווחה זו אסורה.

וכשעושה הבדלה על יין של שביעית, דעת הגר"ח קרליץ (חוט שני

הלכות שבת סימן רצו רצו

המשך מעמוד עב

(משנ"ב ס"ק ג)

אָלָא לְעִבּוּרֵי רֵיחַ הַסֶּךְחֹזֵן?

(7) ולמרות שלענין בשמים שלא נועדו לריח, כתב להלן (ס"ק ז) שכיון שנוטלם עתה בידו להריח בהם יש לצוד שמוותר לברך עליהם, מי"מ לענין בשמים שנועדו להעביר את ריח הסירחון אין הדין כן, וכפי שביאר בשע"י לעיל (סי' ר"ז ס"ק טו) בשם הפמ"ג, שכיון שנעשו בפירוש כדי להעביר את הסירחון ולא כדי להריח בהם, אין לברך עליהם [וראה מה שכתב בשע"י שם, שאף על פי שהפמ"ג התחפק בזה, מי"מ מהשו"ע כאן מכואר שאין מברכים עליהם כלל].

ואם עבר ובירך על בשמים אלו, כתב בביה"ל לקמן (סי' רחצ ס"ה ד"ה אין מברכין) לענין נר שהודלק באיסור [שאין מברכים עליו], שצריך לחזור ולברך 'בורא פרי הגפן', משום שהפסק בברכת 'בורא מאורי האש' בין ברכת הגפן לטעימת היין.

(משנ"ב ס"ק ב)

כִּוְצִיָּת מִיְצִיאַת הַשֶּׁבֶת? וכו', אין צריך לקרף במוצאי יום הכפורים?

(5) ומטעם זה שאין ברכה זו חובה כל כך, כתב החו"א (א"ח ס"ו לה ס"ק ז) שאף שצריך לברך ברכה זו, מי"מ לא יצאה מגדר 'ברכת המנהיג', ולפיכך אין טהא בה דין 'ערבות', ומי שיצא ידי חובתו, או שאינו יכול להריח את הכשמים, אינו יכול להוציא אחרים ידי חובתם, כמבואר להלן (ס"ק יג).

(6) ובטעם הדבר שביום הכיפורים שחל בשבת אין מברכים על הכשמים בהבדלה, כתב לקמן (סי' תרכד ס"ק ה), שכיון שיום תענית הוא אין בו נשמה יתירה, הוסיף, שרבים מהאחרונים חולקים וסוברים שמברכים על הכשמים ביום הכפורים, ואין בזה חשש ברכה לבטלה כיון שמי"מ נהנה מהם. וסיים שם, שאם נהנו הציבור שלא לברך, אין למחות בידם או להורות להם לברך, אבל יכול היחיד לברך עליהם אחר כך בביתו, וראה מה שכתבנו שם.

הלכות שבת סימן רצו רצו

המשך מעמוד 144

(2) והוסיף לקמן (סי' תרכד ס"ק ז), שטעם הברכה הוא להורות שיום זה קדוש משאר ימים טובים, ונאסר להכעיר בו אש ועבשיו מותר, ומשום כך נחשבת האש כדבר חידוש, ומברכים עליה. והוסיף,

מצוה בעוד שדולק למצותו [כמבואר בשו"ע לעיל (סי' קנד ס"ד)], כתב בביה"ל שם (ד"ה שדולקין) שאסור להדליק נר סתם מנר של הבדלה רק לאחר שסיים את ההבדלה, שכבר נעשית מצוותו.

הלכות שבת סימן רצו רחצ המשך מעמוד קודם

8) וביום הכפורים שחל בשבת, כתב לקמן (שם) שאף על פי שמותר לברך במוצאי שבת על נר שלא היה חולק בשבת, מימ מנהג העולם להחמיר בזה, ועל כל פנים בנר שהדליקוהו מנר שהיה חולק ביום הכפורים, כדאי שיש להקל ולברך.

שמטעם זה אין מברכים אלא על אור ששבת, דהיינו על אור שהיה חולק ביום הכפורים, שוק מאור זה פסקה ההנאה ביום הכפורים ועכשיו הותרה, מה שאין כן באור שלא היה ביום הכפורים בעולם כלל.

הלכות שבת סימן רחצ המשך מעמוד עג

לכבות את אור החשמל בשעת ברכת 'בורא מאורי האש' (הגרי"ח קניבסקי הובא בספר שבת לישראל שאלה יא עמ' תע), וכן מהג דגרי"ח קניבסקי (ארחות רבינו ח"א עמ' קל).
ואף אותם הנהגים לכבות את אור החשמל בזמן ברכת הנר, דעת הגרש"ז אדערבך (ששי"ב פסיב הע' כא) שביום טוב שחל במוצאי שבת שאי אפשר לכבות את האור, יברכו ברכת הנר בלא לכבותו.

[משנ"ב סי' יג]
שייך ל'הקיר"י

12) מלשך זו משמע שדי במה שנמצא סמוך לאור באופן שיכול להכיר בין מטבע למטבע, אף אם אינו נהנה בפועל מאור הנר מטעמים אחרים [כן ביאר בספר בירורי הלכה קמא], כגון בשעה שאור החשמל חולק, שלמעשה אין הוא נהנה מאור הנר. וכן היה החזו"א נהג שלא

הלכות שבת סימן רצט ש שא המשך מעמוד עז

(אי"א סי' א), שהתקנה המובאת בגמרא למאור עיניו של הפוסע פסיעה גסה [כמבואר בהערה הקודמת], אינה אמורה אלא במי שפוסע ביום חול, ולא במי שפוסע בשבת, שכן בפסיעתו יש גם איסור. [ולחסבר הראשון בתוס' המובא בהערה לעיל, יש נפקא מינה בשאר פסיעות, שביום חול מותר ובשבת אסור].

בענין האם מותר לפסוע פסיעה גסה לדבר מצוה, וכן בענין מי שדרשו לפסוע פסיעה גסה ביום חול, ראה מה שכתבנו לעיל (סי' צ ס"ק מב).
4) והנפקא מינה במה שבשבת יש גם איסור מחמת 'מעשות דרכיך', כתב המחצה"ש (סי' א) שהיא לגבי אדם סומא, שביום חול יכול לפסוע פסיעה גסה, אבל בשבת אסור גם הוא לעשות כן. והפמ"ג כתב

הלכות שבת סימן שא המשך מעמוד עט

בדרך שהאדם אוהב ומתנאה בו, מותר לצאת עמו.
34) וכשהשען מחובר לרכיב הוזהב באופן שלא ניתן להפרדה, כתב הדעת תורה (סי' א) שמותר להוציא את השען יחד עם הרכיב, ולא נאמרו דברי האוסרים אלא כשהשען והרכיב אינם מחוברים במעשה אומן [תפקא מינה גם לשען יד שיש לו שרשרת זהב העשויה בתכשיט, ומחובר אליה במעשה אומן, שמותר לצאת בו, אף לדעות שהשען עצמו אינו תכשיט]. מאידך, בשרית מנחת יצחק (ח"א סי' סז) כתב, שאין לטלטל שען יד שיש לו שרשרת העשויה בתכשיט אף כשמחובר אליה במעשה אומן [לדעות ששען יד אסור בהצאה], כיון שלא השען בטל לגבי השרשרת, אלא השרשרת בטלה לגבי השען [ונפקא מינה גם לרכיב זהב שמחובר לו שען מעשה אומן, שאסור להוציאו, ושלא כדברי הדעת תורה].

[ביה"ל ר"ה מה להח"י]

ד"ה עקרו נעשה לקחלה להשתמש ב'851).

35) אכן תכשיט שכל עיקרו נעשה כדי להתקשט בו, אלא ששילבו בו גם שען, כגון שרשרת וענף העשויים מזהב ובתוך הענף יש שען,

עם שען, ודעת הגרי"ח קרליץ (חוט שני חיד פפ"ח סי' ב) שאין לדון את השען כלבוש, כיון שלבוש אינו אלא דבר שמטרתו שמירה על הגוף וכדו', אבל השען אינו משמש לגוף כלל, אלא שנושאים אותו על הגוף כדי שיוכל להסתכל בו לכשירצה. וכן כתב בשו"ת אור לציון (ח"ב פכ"ג תשובה ב) שאין השען נחשב כלבוש, אלא שמניחים אותו על היד כיון שזו הדרך הטובה להחזיקו.

ושען יד העשוי מזהב, דעת החזו"א (ארחות רבינו ח"א עמ' קלז) שכיון שמסתבר שאם יהיה מקולקל לא ילכו עמו, אינו נחשב תכשיט ודינו כשען רגל [וראה ארחות שבת ח"ג פכ"ח הע' ר"ט וכן במנחת איש פכ"ז הע' 141, שיש אומרים שהחזו"א התיר לצאת בשען זהב]. ודעת הגרי"ח קרליץ (שם), שאע"פ ששען של איש, עיקר מטרתו היא להורות את השעה, ולכן דינו כשען רגל [שאסור לצאת בו לדעתו], מכל מקום בשען של אישה תלוי הדבר, שאם עיקרו עשוי בתכשיט אלא שיש בו גם שען, מותר לצאת בו [באופנים שמותר לצאת בתכשיט, ואם עיקרו עשוי לשען אלא שעשוי באופן נאה, דינו כשען רגל [שאסור לצאת בו לדעתו]. ובשרית אור לציון (שם) כתב, שאם לובשו

